სემინარი 1 — „ხელშეკრულება, რომელიც ხალხს მიმართავს“

ევროკავშირის სამართალი · კვირა 1 · ქეისი: Van Gend & Loos (1963)

გიორგი კობერიძე · ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სემინარი 1 — „ხელშეკრულება, რომელიც ხალხს მიმართავს“

> **ფორმატი:** Case Method · 50 წთ · ინდივიდუალური მომზადება → წყვილები → პლენარული დისკუსია
> **მოსამზადებლად:** დარიგება (კვირა 1), ნაწილები III–IV · ქეისის ფაქტები ქვემოთ

რატომ ეს ქეისი

ლექციაზე ვნახეთ Van Gend & Loos-ის **შედეგი**: „ახალი სამართლებრივი წესრიგი“ და უშუალო მოქმედება. სემინარზე სხვა რამეს ვაკეთებთ: **ხუთი მხარე, ხუთი პოზიცია — და თითოეულს ჰქონდა სერიოზული არგუმენტი.** სამმა მთავრობამ და გენერალურმა ადვოკატმა თქვეს „არა“. სასამართლომ თქვა „დიახ“. ჩვენი ამოცანაა გავიგოთ — **რატომ**.

ნაწილი A — ფაქტები

Van Gend & Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen, Case 26/62, 1963

1. **1960-09-09** — Van Gend & Loos გერმანიიდან ნიდერლანდებში შარდოვანა-ფორმალდეჰიდის ფისს *(ureaformaldehyde)* შემოიტანს. საბაჟო აკისრებს **8%**-იან გადასახადს. *(PDF გვ. 4)*
2. **1960-09-20** — კომპანია პროტესტს აცხადებს: EEC-ის ხელშეკრულების ძალაში შესვლისას (1958-01-01) განაკვეთი **3%** იყო → ეს **აკრძალული გაზრდაა** (მუხ. 12). *(გვ. 4–5)*
3. **1961-03-06** — ზაანდამის საბაჟო ინსპექტორი პროტესტს **დაუშვებლად** ცნობს. *(გვ. 5)*
4. **1961-04-04** — კომპანია საჩივრით მიმართავს **სატარიფო კომისიას** *(Tariefcommissie)* ამსტერდამში — ადმინისტრაციულ სასამართლოს. საგადასახადო ორგანო პასუხობს: პროდუქტი **წებოა**, 1958 წელს **10%**-ით იბეგრებოდა → გაზრდა არ ყოფილა. *(გვ. 5)*
5. **1962-08-16** — სატარიფო კომისია საქმეს აჩერებს და EEC-ის ხელშეკრულების **177-ე მუხლით** (დღეს TFEU 267) ევროპულ სასამართლოს **ორ კითხვას** უგზავნის. *(გვ. 5)*
6. წერილობით მოსაზრებებს წარადგენენ: **ბელგიის, გერმანიისა და ნიდერლანდების მთავრობები** და **EEC-ის კომისია**. *(გვ. 5)*
7. **1962-12-12** — გენერალური ადვოკატი **კარლ რომერი** სასამართლოს სთავაზობს, უპასუხოს მხოლოდ პირველ კითხვას და დაადგინოს, რომ მუხ. 12 **მხოლოდ წევრ სახელმწიფოებს** აკისრებს ვალდებულებას. *(გვ. 5)*

სამართლებრივი მასალა

EEC-ის ხელშეკრულება, მუხ. 12 — როგორც ის გადაწყვეტილებაშია გადმოცემული:

> „...წევრმა სახელმწიფოებმა თავი უნდა შეიკავონ ერთმანეთს შორის ახალი საბაჟო გადასახადების ან თანაბარი მოქმედების მოსაკრებლების შემოღებისგან იმპორტსა თუ ექსპორტზე და იმ გადასახადების გაზრდისგან, რომლებსაც ისინი უკვე იყენებენ ერთმანეთთან ვაჭრობაში.“
>
> *ორიგინალი:* „...Member States shall refrain from introducing between themselves any new customs duties on imports or exports or any charges having equivalent effect, and from increasing those which they already apply in their trade with each other.“
>
> — *Van Gend & Loos, PDF გვ. 5*

დღევანდელი ანალოგი: TFEU მუხ. 30 — „Customs duties on imports and exports and charges having equivalent effect shall be prohibited between Member States.“ *(კონსოლიდ. 2025-03-15, PDF გვ. 55)*

სატარიფო კომისიის პირველი კითხვა:

> „აქვს თუ არა EEC-ის ხელშეკრულების მე-12 მუხლს უშუალო მოქმედება წევრი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე — სხვა სიტყვებით, შეუძლიათ თუ არა ასეთი სახელმწიფოს მოქალაქეებს, ამ მუხლის საფუძველზე მოითხოვონ ინდივიდუალური უფლებები, რომლებიც სასამართლოებმა უნდა დაიცვან?“
>
> *ორიგინალი:* „Whether Article 12 of the EEC Treaty has direct application within the territory of a Member State, in other words, whether nationals of such a State can, on the basis of the Article in question, lay claim to individual rights which the courts must protect;“
>
> — *PDF გვ. 3*

ნაწილი B — ხუთი პოზიცია

მხარე	პოზიცია (მოკლედ)	წყარო
ნიდერლანდების მთავრობა	სახელმწიფოს მიერ ხელშეკრულების დარღვევა სასამართლოში მხოლოდ **169-ე/170-ე მუხლებით** (კომისიის ან სხვა სახელმწიფოს ინიციატივით) შეიძლება გავიდეს, არა 177-ით. მუხ. 12 **მხოლოდ სახელმწიფოებს** ავალდებულებს, რომლებიც თავად წყვეტენ, როგორ შეასრულონ. დადებითი პასუხი **„დაარღვევდა ხელშეკრულების ავტორთა მიერ დაგეგმილ სისტემას“**	გვ. 6, 8
ბელგიის მთავრობა	ეს **ნიდერლანდების კონსტიტუციური სამართლის** საკითხია: ორი ხელშეკრულებიდან რომელს აქვს უპირატესობა — ეს ეროვნულმა სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს. მუხ. 12 **არ ქმნის** უფლებას, რომლის მოთხოვნაც მოქალაქეს შეუძლია	გვ. 6, 8
გერმანიის მთავრობა	მუხ. 12 სახელმწიფოებს **საერთაშორისო ვალდებულებას** აკისრებს. გერმანულ სამართალში მე-12 მუხლის საწინააღმდეგო საბაჟო ნორმა **„სრულიად ნამდვილი“** იქნებოდა	გვ. 8
EEC-ის კომისია	ხელშეკრულების ზეგავლენა ეროვნულ სამართალზე **თავად ხელშეკრულებით** უნდა განისაზღვროს, არა ეროვნული სამართლით. სახელმწიფოებს სურდათ **„გაერთიანების სამართლის სისტემის“** შექმნა. მუხ. 12 მკაფიოა და **თვითკმარი**. *(მაგრამ მეორე კითხვაზე — გაზრდა არ ყოფილა: 10%)*	გვ. 6–7, 10
Van Gend & Loos	მუხ. 12 ნეგატიურ ვალდებულებას აწესებს → არ საჭიროებს ეროვნულ კანონში გადატანას; მისი დარღვევა გაერთიანების ფუძემდებლურ პრინციპებს აზიანებს	გვ. 7

ნაწილი C — მოსამზადებელი კითხვები (ყველა სტუდენტისთვის)

1. სად არის **მატერიალური** დავა (3% vs 10%) და სად — **სამართლებრივი**? რომელი კითხვა ეკუთვნის ევროპულ სასამართლოს?
2. აირჩიეთ **ერთი** მთავრობის პოზიცია და ჩამოაყალიბეთ მისი **ყველაზე ძლიერი** არგუმენტი ერთ წინადადებაში.
3. კომისიამ პირველ კითხვაზე კომპანიას დაუჭირა მხარი, მეორეზე — ნიდერლანდებს. ეს წინააღმდეგობაა?
4. რა განსხვავებაა „სახელმწიფოს ვალდებულებასა“ და „ინდივიდის უფლებას“ შორის? შეიძლება თუ არა ერთი ნორმიდან ორივე წარმოიშვას?

რას წაიღებთ ამ სემინარიდან

- EU-ს სამართლის **დაბადების** მომენტი: როგორ გადაწყვიტა სასამართლომ, რომ ხელშეკრულება მოქალაქეებსაც ანიჭებს უფლებებს.
- **ხუთი პოზიცია**: რატომ ეწინააღმდეგებოდნენ მთავრობები და რატომ არ დაეთანხმა მათ სასამართლო.
- **უშუალო მოქმედების ტესტი**, რომელსაც მთელი კურსის განმავლობაში გამოვიყენებთ.

წყაროები

- CJEU, Case 26/62, *NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, 5 February 1963, ECLI:EU:C:1963:1 (ოფიციალური PDF, CELLAR).
- TFEU, მუხ. 30, 258, 259, 267 — consolidated version 15.03.2025 (EUR-Lex CELEX 02016ME/TXT-20250315).